

Hrsg. Ullrich Junker

Świerk Stołowy / Smrek
Trójkąt graniczny
Czechy – Saksonia – Śląsk
i Pomnik Körnera

**© w grudniu 2024 r.
Ullrich Junker
Mörikestr. 16
D 88285 Bodnegg
Tłumaczył Henryk Dąbkiewicz**

Świerk Stołowy¹ (*Smrek*) Trójkąt graniczny Czechy – Saksonia – Śląsk i Pomnik Körnera

Pierwotnie Karkonosze były górami od Świerka Stołowego „Smreka” w północnej części do Opawy/Oppau, w południowej części gór. Karkonosze Śląskie były w dużej mierze własnością rodziny von Schaffgotsch. Na początku XIX wieku północna część Karkonoszy powyżej Szklarskiej Poręby aż do Świerka Stołowego, Małą i Dużą Izerą, nazwano teraz "Górami Izerskimi".

Wielokrotnie dochodziło do sporów granicznych między śląskim hrabią Schaffgotschem a jego czeskimi sąsiadami. Schaffgotschowie byli zdania, że granice będą stanowić rzeki, podczas gdy czescy sąsiedzi byli zdania, że granicę stanowić będą grzbiety górskie. W nieprzebytych górach Izerskich na drzewach wyrzyto znaki lub herby i określono je jako drzewa graniczne. Granicę też stanowiły drzewa w które wbijane były gwoździe ze znakiem panowania

---

¹ **Świerk Stołowy** (czeski: *Smrk*, polski: *Smrek*) o wysokości 1124 m n.p.m. jest drugą co do wielkości górą w Górach Izerskich. Wyższy jest jedynie niepozorny szczyt Hinterberg po śląskiej stronie gór. Świerk Stołowy położony jest na południe od Nowego Miasta pod Smrkem (czeskie: *Neustadt an der Tafelfichte*) i jest lokalną górą miasta. Granica między Śląskiem a Czechami przebiega po wschodniej stronie płaskowyżu szczytowego.

Na północnym stoku znajdują się Lomnice i Łużyca (czeski: *Lomnitzbach i Lausitzbach*), a na południowym zboczu Hájený potok i Izerka (czeski: *Hegebach i Iser*). Góra wzięła swoją nazwę od potężnego świerku, który rósł w pobliżu granicznego kamienia nr 111, do którego w 1628 roku Wallenstein przybił swój herb. Świerk został wyrwany z korzeniami przez burzę w 1790 roku.

Gwóźdź graniczny AMGDF DEN 10 OCT A 1703
Albrecht Maximilian Des Fours den 10 Oct. 1703

Zgodnie z opisem z bordiury z 12 lipca 1644 roku, na Świerku Stołowym (góra Smrek) znajdowała się tablica z herbem oraz imieniem księcia Frydlandu i rokiem 1628, przymocowana do świerka, drzewa granicznego od którego góra wzięła swoją nazwę.

Jednak to drzewo graniczne nie stanowiło granicy między hrabią Schaffgotschem a czeskim księciem Friedlandu, ale także z Saksonią. Na mapie z 1701 roku autorstwa Johanna Christiana von Wolffsburga znajdujemy następujący wpis na mapie dla nowej tabeli nazw świerk: 100 – "Drechler – Tanne, wo 3".

Mapa graniczna Śląska Johanna Christiana Wolfsburga z 1701 roku² u góry po lewej: 100 – "Drechler – Tanne gdzie 3. Herrn Lande miteinander gräntzen"

Punkt ten nosił nazwę "Drechler-Tanne" po stronie śląskiej, na innej mapie "Drechsler-Tanne".

Należy tu również zauważyć, że rzeka Kwisa (Queis) stanowiła granicę między Śląskiem a Saksonią.

Na styku trzech dawnych granic państwowych (do 1815 r.): Czech, Górnych Łużyc (Saksonii) i Śląska wzniesiono tzw. kamień-płyte (Tafelstein).

W 1790 roku świerk, który swoją nazwę zawdzięcza górze, padł ofiarą burzy. Na jego miejscu wzniesiono kolumnę, którą nazwano Kamieniem Stołowym, która to nazwa zachowała się do dziś. Ustawiony wówczas kamień graniczny wykonany był z piaskowca

² Archiwum Narodowe, Czeska Kancelaria Sądowa, inv. Nr 566, sygn. II A 3

(ponoć nie można tego udowodnić) i stał do 1874 roku. Kilku młodych chłopców z Prus wybrało się na wycieczkę w okolice Świerka Stołowego i rozpałiło ogień bezpośrednio przy kamieniu granicznym. Kamień popękał wskutek wysokiej temperatury. Nieostrożni młodzieńcy musieli zapłacić za wzniesienie nowego kamienia. Został on wzniesiony w tym samym roku i nosił numer 111.³

Kamień ten został ponownie osadzony i w dniu 20.09.2008 r. otrzymał tablicę z herbami trzech państw oraz tekstem w języku czeskim, polskim i niemieckim.

Tafelstein (trójkąt graniczny), nowo wybudowany 20.09.2008

Adolph Traugott z Gersdorf (Gieraltów)

Od 1789 r. mieszkał w Pobiednej (Meffersdorfie), a zimą 1789 r. po raz pierwszy pojawił się na Smreku (Świerk Stołowy). Ponad 80 razy wspiął się na Smrek, który znajdował się niemal na progu jego zamku w Pobiednej (Meffersdorfie), a gdy z wiekiem jego siły fizyczne malały, dał się tam zanieść. Jako przyrodnik walnie przyczynił się do powstania Górnołużyckiego Towarzystwa Nauk.

Po śmierci Adolpha Traugotta z Gersdorf w Pobiednej 16 czerwca 1807 r., 7 września 1807 r. 80 dwukonnych lub 40 czterokonnych

³ Festschrift zum Heimatfest 1910 w Neustadt an der Tafelfichte

powozów zostało wynajętych przez stany do przekazania kolekcji do Görlitz do domu przy Neißstraße 30.

21 sierpnia 1892 roku na szczycie otwarto pierwszą drewnianą wieżę widokową o wysokości 20 metrów. Chatę budowniczych przekształcono wówczas na schronisko górskie.

Körner-Denkmal

Na górze gdzie stał „Świerk Stołowy” znajduje się również inny pomnik, Pomnik Körnera. Pisarz i bojownik o wolność Carl Theodor Körner podróżował przez Izery i Karkonosze od 10 sierpnia do 19 września 1809 roku. 16 sierpnia 1809 roku Theodor Körner zatrzymał się na Górze Świerkowej. Z okazji 100 rocznicy 16 sierpnia 1909 r. lokalna grupa Niemieckiego Klubu Górskiego z Nowego Miasta odsłoniła kamień pamiątkowy Körnera w bardzo uroczysty sposób.

Kamień upamiętniający niemieckiego poetę Theodora Körnera

Rzeźbiarka Julianna Jaksch-Neuwinger z Wiednia już w 1913 roku wykonała płaskorzeźbę z brązu z portretem Theodora Körnera (prawdopodobnie wcale nie dla pomnika na stojącym na Smreku). Musiało jednak minąć kolejne 25 lat, zanim ta płaskorzeźba z brązu mogła zostać przymocowana do kamienia pamiątkowego.

Po 1945 roku pomnik Körnera został obalony. W 1988 roku Jaroslav Čech, leśnik z Nowego Miasta, zajmował się karczowaniem martwego lasu na górze Smrek. Wiedział o pomniku, znalazł go przysypany ziemią i postanowił postawić go przy pomocy traktora. Tablicy z brązu jednak nie udało się odnaleźć, w związku z czym dołączono tablicę zastępczą (z adresem z inskrypcją).

A potem są jeszcze cuda.

Martin Habardík z Nowego Miasta pod Smrekiem często odwiedzał górę, zazwyczaj wybierając krótszą trasę. I w pewnym momencie, około 900 m od szczytu, zobaczył wystający z ziemi róg metalowej płyty. Po usunięciu przerośniętych korzeni świerkowych odsłonięto brązową tablicę z portretem Körnera. Płyta została jednak w kilku miejscach uszkodzona, widoczny był ślad po kulach.

Wraz z Peterem M. Wöllnerem, dyrektorem zarządzającym CiS SYSTEMS s. r. o. w Novém Město p.S., znaleźli sponsora, który sfinansował replikę tej płaskorzeźby z brązu.

"Patron" męczennika wkomponował nową tablicę z brązu.

Z okazji 200. rocznicy śmierci poety i bojownika o wolność Carla Theodora Körnera, 26 sierpnia 2013 r. odsłonięto nową płaskorzeźbę z brązu na pomniku Körnera na górze „Smrek”.

Perforowany oryginał jest obecnie własnością prywatną.

Pomnik 26.8.2013, po prawej płaskorzeźba Körnera z podpisem Juliaña Jaksch-Neuwinger

Pamięci
Theodora Körnera
który przebywał na tej górze
16 sierpnia 1809 r.
Na górę wzniesiony przez lokalną grupę
Neustadt a. T. d. D.G.B. 1909

Po długim czasie, w 2004 roku, Stowarzyszenie Patron ponownie odrestaurowało napis na pomniku. Od tego czasu był kilkakrotnie remontowany, ostatnio w 2024 roku.

Zdjęcia: Patron-Archiv

